

I 1830 udsendte F. C. Dahlmann en beskeden Bog paa 69 Sider »Quellenkunde der deutschen Geschichte«, en bibliografisk Ledetraad, fremgaaet af Forelæsninger; den omfattede 614 Numre. Da Georg Waitz i 1869 gav en 3. Udgave, var Bogen voxet til 224 Sider og rummede 2812 Numre. Siden er den bleven større og større Udgave efter Udgave, og Dahlmann-Waitz: *Quellenkunde der deutschen Geschichte* i 9. Udgave ved H. Haering (Leipzig 1931) er et mægtigt Bind paa 1292 Sider med overmaade meget Petittryk og 16337 Numre, der hver for sig giver ikke en enkelt Titel, men mange Titler. Værket omfatter Tysklands Historie indtil 1919 og anfører principielt al Litteratur, der er fremkommet inden Aar 1930 — og ud derover hvad man har kunnet faa med. En Sammenligning mellem den ny Udgave og 7. Udgave af 1906 viser, med hvilken Ihærdighed der har været arbejdet i den historiske Videnskab i de sidste 25 Aar trods alle Tidens Ulykker; man ser ogsaa klart, mod hvilke Omraader Interessen har vendt sig. Værket giver Anledning til at se, hvor opmærksomt tyske Forskere nu om Dage følger det historiske Arbejde i Danmark. Nogen Vilkaarlighed og Ujævnhed i Valget af de Skrifter, der er medtaget i Bibliografien, kan man vel finde, nogle Undladelses-synder, som især falder i den nyere Tids Historie, Sammenblending af Forfatternavne i Registret (Aage Friis, Astrid Friis), en sjælden Gang Mishandling af det danske Sprog; men det er, naar alt kommer til alt, Smaaskrøbeligheder, som er for intet at regne, naar man betænker, hvilket uvurderligt Hjælpemiddel den ny »Dahlmann-Waitz« er — ogsaa for os. Enhver vil lære noget nyt ved at studere de Partier, der vedrører hans Domæne, og finde god Vejledning, naar det gælder Orientering paa fremmede Felter.

E. J.

Af Berliner Akademiets store Udgave af *Politische Correspondenz Friedrichs des Grossen* er 1929 og 1931 udkommet 41.—42. Bd., begge bearbejdet af Professor Gustav Volz. Skønt tilsammen over 1000 Sider spænder de kun over Tiden fra Maj 1778 til April 1779 og giver — foruden meget andet — et forbløffende Indtryk af Frederik den Stores utrolige Arbejdsevne og tillige af den kunstnerisk tiltalende Form, han gav alle, selv de mest forretningsmæssige skriftlige Tilkendegivelser. De to Bind er ligesom deres Forgængere forsynet ikke alene med Person- men ogsaa med et ypperligt Sagregister, som i høj Grad letter Benyttelsen. Til Danmarks Historie findes forskellige, dog hverken mange eller vægtige Bidrag. Skønt Frederik den Store, som hans historiske Skrifter viser, havde ringe Interesse for Danmarks Politik og til-

lagde den liden Betydning, vilde det alligevel være en ikke ulønnende Opgave for en ung dansk Historiker i Sammenhæng at fremdrage og behandle hans Udtalelser om Danmark og danske Forhold.

Ar. L.

I sin Inaugural-Dissertation: *Preussen und Dänemark während des siebenjährigen Krieges* (1930) har Mathilde Breiholz paa taget sig den større Opgave at give en Skildring af de to Landes indbyrdes Forhold 1756—63. Forfatterinden besidder Kendskab til dansk historisk Litteratur, P. Vedels, Edvard Holms og Aage Friis' forskellige Arbejder og Aktpublikationer, har tillige i nogen Grad benyttet dansk Arkivmateriale, men bygger dog navnlig paa Frederik den Stores Politische Correspondenz. Hun stiller Preusserkongens og J. H. E. Bernstorffs Politik overfor hinanden, skildrer, hvorledes det for Frederik den Store gjaldt om at benytte Danmark som en Brik i sin Politik og om muligt vinde det som Forbundsfælle, medens Bernstorff søgte at bevare Neutraliteten, men samtidig vilde bane Vej for Løsningen af det Gottorpske Stridsspørgsmaal. Bogen oplyser adskillige Enkeltheder — mindst vedrørende den store Krise 1762 — men rokker ikke ved dansk Historieforsknings Resultater. Da Danmark for Frederik den Store var en Bonde, ikke et Taarn i hans politiske Skakspil, og Tyngdepunktet i Bernstorffs Politik ogsaa laa paa andre Omraader, maa det nødvendigvis blive et Tilløb, naar Forfatterinden søger at antyde en almindelig Karakteristik af de to Statslederes Politik og dens Forudsætninger. Bogen, som er fremgaaet af Professor Otto Brandts historiske Undervisning, er et Vidnesbyrd om, at han ikke trods sin Overflytning til Erlangen har tabt Danmark af Syne. Dansk Historieforskning maa være ham taknemmelig for hans fortsatte Bestræbelser for ved sit eget og sine Elevers Arbejde at vække Interesse for dansk Historie i Tyskland og behandle den i Sammenhæng med den almindelige europæiske.

Ar. L.

Professor i østeuropæisk Historie ved Berlins Universitet Karl Stählin har i 1930 udsendt 2. Bd. af *Geschichte Russlands von den Anfängen bis zur Gegenwart*. Som naturligt for den tidligere Udgiver af Jacob von Stählin's Papirer fra det 18. Aarh. giver han i det store Værk Kulturhistorien en rigelig Plads. Skildringen af den russiske Provinsadels daglige Liv og Kulturniveau hører til dets bedste Afsnit. I Hovedsagen indeholder Bogen dog en udførlig og dybtgaaende Skildring af Ruslands ydre og indre Historie fra Peter den